Cursus Jesaja
(1) Inleiding & Jesaja 1-3

Driebergen, 20 september 2016

Willem J. Ouweneel

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Inleiding & Jesaja 1-3

Inleiding: auteur, tijd, boodschap, indeling

Jesaja 1-3

Onderverdeeld:

I. Algemene inleiding & Js 1 (1e les)

II. Js 2–3 (2e les)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Inleiding tot het boek Jesaja

Jesaja, Hebr. *Jesja-Jah*, 'heil van JHWH' (vgl. Jesjoeah)

1:1 zoon van Amoz (joodse trad.: Amoz zoon van koning Joas; dan zou Jesaja een neef van Hizkia's overgrootvader Azarja zijn geweest…)

7:3; 8:3,18 getrouwd, (minstens) 2 zonen

loopbaan ca. 740 (dood van Uzzia) – ca. 700 v.C.

Talmoed: stierf marteldood onder Manasse (doormidden gezaagd; vgl. Hb 11:37)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Indeling & auteurschap

(1) *Pre-exilisch:* tijd van Juda's zelfstandigheid (Js 1-39)

(2) *Exilisch:* tijd van de Babylonische ballingschap (Js 40-55; volgens velen geschreven door een anonieme Deutero[=2e]-Jesaja)

(3) *Post-exilisch:* tijd na de ballingschap, in het Heilige Land (Js 56-66; volgens velen geschreven door een anonieme Trito[=3e]-Jesaja)

Anderen handhaven de eenheid van auteurschap

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Historische achtergrond Jes 1-39

Zelfs onder Uzzia (1:1; 6:1) al sociale wantoestanden

Ca. 735 v.C.: Syro-Efraïmitische oorlog tegen Juda (Rezin & Pekah tegen *Achaz*) > voorzegging Js: Damascus door Assyriërs ingenomen (732), idem Samaria (722)

Ca. 715 *Hizkia* volgt vader Achaz op; Juda ingeklemd tussen 2 grootmachten: Assyrië (bedreigde ook Juda: 701 Sanherib) & Egypte (Juda ging er een bondgenootschap mee aan, ondanks waarschuwing Jesaja)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Parallel Js < > NT

Js 1-39 correspondeert met OT, dat 39 boeken omvat

Js 40-66 (27 hst.) met NT, dat 27 boeken omvat:

- 1e deel (9 hst.): Js 40-48
- 2e deel (9 hst.): Js 49-57

  in het midden daarvan: Js 53!!
- 3e deel (9 hst.): Js 58-66

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Jesjajahoe & Jesjoea (a)

Geen OT boek ‘nieuwtestamentischer’ dan Js!

Verwijzingen naar *tijdelijk* heil (Achaz, Hizkia, Zerubbabel) > naar *eeuwig* heil (Messiaanse rijk)

Belangrijke Messiaanse profetieën:

- 7:14 & 9:5 Immanuel, het Kind/de Zoon
- 11:1 het rijsje
- 28:16 de kostbare hoeksteen
- 32:1 de Messiaanse koning

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Jesjajahoe & Jesjoea (b)

In ‘Deutero/Trito-’Jesaja:

- De 4 profetieën over de lijdende Knecht des Heren (42:1-7; 49:1-7; 50:4-11; 52:13–53:12)
- De gezalfde Profeet (61:1-3)

Tevens belangrijke typen:

- Jesaja zelf (8:18)
- Cyrus (44:28; 45:1)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:1

‘Gezicht’ = visioen (‘zien’ door de Geest)

Profetie (Js 1-39) omspant 4 regeringen:

- Js 1-5 [6:1 ‘sterfjaar’]: *Uzzia* (goed, maar slecht einde)
- [niet in Js] *Jotham* (goed maar zwak)
- Js 6-14 [14:28 ‘sterfjaar’]: *Achaz* (zeer slecht)
- Js (14-35) 36-39: *Hizkia* (goed, maar zwak einde)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:2-4

Vs2 vgl. Dt 32:1 ‘hemel & aarde zijn getuige’: Gods zegen & Israëls afvallige respons

Vs3 ‘kennen’ = intieme relatie (vgl. Gn 4:1; Jh 17:3)

(de os & de ezel in de kerststal gaan vermoedelijk terug op dit vers! stukje antisemitisme)

Vs4-9 oordeelsaankondiging over het afvallige volk

‘Heilige Israëls’ (*q’dosj Jisra’êl*): 29x in Js, 5x buiten Js

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:5-8

Vs5v Israël is als een volledig ziek lichaam; er is geen plek over waar het nog met een nieuwe wond geslagen zou kunnen worden (Ibn Ezra)

Vs7 toegepast op het land; ‘vreemden’: die door Assur in Samaria geplant zijn?

Vs8 ‘dochter Sions’ (*bat Tsion*) = Jeruzalem: schamel wachthutje in wijngaard of komkommerveld: eenzaam

‘belegerde stad’: hier nog maar beeldspraak

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:9-10

‘Here der heerscharen’: *JHWH Tsebaot* = hemelse & aardse legermachten: engelen & Israël (Kimchi)

Het was ons *bijna* vergaan als Sodom & Gomorra (nl. *totale* verwoesting)

Aangehaald in Rm 9:29: God spaart een ‘overblijfsel naar de verkiezing der genade’ (lett. Israël, maar het principe uitgebreid tot alle volken)

Vs10 ‘Sodom/Gomorra’ = Israël; *torah* = wet, of algemener: onderwijzing (vgl. Sp 1:8; 3:1 enz.)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:11-18

Vs11-15 *valse* eredienst < > vs16v *ware* eredienst

Niet afwijzing van offerdienst als zodanig, maar van de huichelarij erachter (vgl. Am 5:21-23; Ml 1:6-14)

Vs13 3x per jaar ‘verschijnen’ – maar dan wel oprecht!

Vs15c ‘bloed’: moord, geweld (ook figuurlijk)

Vs16v ware dienst: boetedoening, omkeer tot het goede

Vs18 samen richten = ‘samen een rechtszaak voeren’ (God & volk beiden ‘partij’; vgl. Job 9:33)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:19-25

Vs19 indien belijdenis, dan volkomen vergeving & reiniging (vgl. Ps 51:9; Op 7:14 wit door bloed!)

Vs20 indien géén verootmoediging: oordeel

Vs21-23 eens trouw, nu boos (onzuiver zilver, dito wijn)

Vs24b ‘mijn tegenstanders/vijanden’ = Israël!

Vs25 vgl. vs22: alle valse bestanddelen eruit > herstel

Vgl. vs19 ‘Als’ (voorwaarde) – *hier* zekerheid van herstel!

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 1:26-31

Vs26v., zeker herstel, want er is altijd een *rest* die zich bekeert (vgl. vs9; 10:20-22; 11:11,16 enz.: *sjaär jasjoev*)

Vs26 herstel van rechters & stad: *ir hatsèdeq*, *kirjah nè'èmanah* > vs27 herstel op basis van *mitspat* & *ts'daqah*, niet slechts genade! (vgl. Rm 3:26; 1Jh 1:9)

Vs28-31 oordeel over de afgodendienaars (vs29 terebinten, tuinen: bomenverering) > vs30 Israël vervalt áls terebint/tuin, tot de sterkste aan toe (vs31) Einde 1e les

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:1-2

2:1 nieuwe aanhef (vgl. 1:1): het grote eindresultaat: de Messiaanse tijd (vgl. Mi 4:1-5)

Ibn Ezra: Js 2-4 één geheel! begint & eindigt met Messiaanse rijk; daartussenin: heils- & oordeelsaankondiging

2:2 ‘laatst der dagen’ (*achariet hajjamim*) > 7x ‘te dien dage’ (*bajjom hahoe*) (2:11,17,20; 3:7,18; 4:1v) = de dag van de Messias (‘dag des Heren’, *jom JHWH*: 2:12, dag van oordeel én heil)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:1-2

Drie uitleggingen:

(a) Dit is de nieuwe hemel & aarde (maar moeten de volken dan naar Sion trekken & hebben ze dan nog ploeg-scharen nodig!?)

(b) Zinnebeeldige voorstelling van het heil in Christus (maar dit kan alleen als je alle details loslaat)

(c) Letterlijk Israël en de volken in het Messiaanse rijk (vóór de eeuwige toestand)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:2-4

2:2-4a *wereld*regering: alle volken erin betrokken: zij leren de Torah van ‘Jakobs God’ & ondergaan de schifting tussen rechtvaardigen & goddelozen

Centraal: *Sion* (= Jeruzalem én tempelberg) de ‘hoogste’ berg als centrum van onderwijs (*torah*) & rechtspraak > gerechtigheid [recht wandelen] & vrede [rust, harmonie]

Veronderstelt Messiaans herstel van stad & tempel! (vgl. Ez 40-48; Zc 6)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:4-5

Vs4 afschaffing van de oorlog (*vrede*rijk)

(nog wel landbouw; dit is *niet* de nieuwe hemel & aarde!)

Vgl. gebouw van de Verenigde Naties

Vs5 conclusie: laten wij *nu al* wandelen in het *licht* van het komende rijk! (vgl. 1:9,16-19,27)

NT: 1Ko 4:20; Rm 14:17v; Ko 1:13 (het tegenwoordige rijk Gods als voorsmaak van het komende rijk Gods, dat aanbreekt bij Jesjoea's wederkomst)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:6-11

2:6-9 in wanhoop keert Js zich tot God in smeekbede: ‘het volk heeft U verworpen, dus hebt U hén verworpen!’

Afgoderij ontleend aan de heidense buren

Vs7v Kimchi: schatten onder Salomo, afgoden onder Jerobeam > vs9 Rasji, Kimchi: ‘U zult het hun niet vergeven!’

Vs10 enz.: nu weer tot het volk gericht: ‘Verberg je voor Gods toorn!’ (vgl. Op 6:16v)

Vs11 én 17: op die dag alleen de HERE ‘verheven’

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:12-18

Vs12 de ‘dag van *JHWH Tsebaot*’ = dag van oordeel (vgl. 13:13; 19:16,18; 22:25) én van uitredding (28:5)

Kortweg: de ‘dag des Heren’ (*jom JHWH*): vele malen van Js 13:6,9 t/m Ml 4:5

(in Js 58:13 is *jom JHWH* de sabbat! = voorsmaak)

Vs12-18 op die dag wordt al het ‘hoge’ (= de goddelozen) ‘vernederd (vs18: tot zelfs de afgoden aan toe) (de recht-vaardigen zijn ‘de kleinen’)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 2:19-22

Vs19-21 sluit aan bij vs10; onderweg de afgoden wegge-worpen voor de ‘mollen en vleermuizen’ (in de grotten)

Vs22 ‘geeft [mv.!] geen acht meer op “de mens”’; hij is zo vluchtig als zijn adem (Rasji, Kimchi)

Vgl. Ps 144:3v (’s mensen *geringheid*) < > Ps 8:5v (’s mensen *grootheid*)

Nietig als schepsel, nietig als zondaar – des te groter is het heil dat Js voor ons schildert (2:1-5; 3:10; 4:2–6)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:1-7

3:1-7 verwijdering van alle geschikte leiders > onge-schikte leiders komen aan de macht (zij het alles onder Gods voorzienigheid!)

Vs1 *ha'adon JHWH Tsebaoth* (vgl. *Adonai*)

Vs4 kinderen zijn vorsten; vgl. Pr 10:16

Vs6v een béétje aanzien (mantel!) al genoeg om iemand uit te nodigen een beetje vrede en gerechtigheid te hand-haven > maar hij wil/kan niet (zo diep zou Juda zinken)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:8-12

Vs8 opnieuw: de zekerheid van het oordeel

Vs8b ‘de ogen van zijn heerlijkheid’ = zijn heerlijk aangezicht: zij tarten Hem ondanks zijn luisterrijke blik

Vs9 Sodom (vgl. 13:9, maar ook 1:9v; Jr 23:14; Kl 4:6; Ez 16:46-56; Am 4:11; **Mt 10:15; 11:23v**)

- Vs10 loon voor de *tsaddiq*
- Vs11 vergelding voor de *rasja*

Vgl. reeds Gn 18:23,25; vgl. Ps 1:6 enz.

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:12-15

- Vs12a kinderen, vrouwen > uitgewerkt in vs16-24
- Vs12b leiders > uitgewerkt in vs13-15

Vs13-15 de leiders bestraft wegens sociaal onrecht (dit is het kernkwaad in alle varianten van Gods *Torah*!)

Vs13 ‘volken’ (*ʿammim*): hier (stammen van) Israël (Rasji)

Vs14 ‘wijngaard’: letterlijk (Abarbanel)? figuurlijk (vgl. 5:1-7 = Israël)?

Vs15 ‘mijn volk… de ellendigen’

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:15

Sociaal onrecht speelt een enorme rol in alle profetische boeken (vooral Amos)!

Torah: Ex 22:22,24; Dt 10:18–27:19

Zie Js 1:17,23; 9:16; **10:2**

Bekering tot *God* uit zich in houding t.o. sociaal zwakken (armen, behoeftigen, weduwen, wezen); 1Jh 4:20–5:2

Ook NT: Jk 1:27 *wat is ware godsdienst?* (a) barmhartigheid, (b) reinheid t.o.v. de wereld

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:16-23

Vs16(-4:1) de uitdagende vrouwen van Jeruzalem

- gevaar van seksueel kwaad (Rasji)
- na de hooghartige mannen (2:17) nu de hooghartige vrouwen (zegt Joseph Kara, leerling van Rasji?)

Vs17 het uiteindelijk oordeel (‘te dien dage’)

Vs18-23 verschillende sieraden: 21 soorten! vgl. 1Tm 2:9; Tt 2:3; 1Pt 3:3v (de *tsaddiq* is het in hart & daden, niet in zijn opsmuk)

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:18-23

enkelringen, zonnetjes [voorhoofdbanden], maantjes, oorringen, armbanden, sluiers, hoofddoeken, enkelkettinkjes, borstlinten [gordels?], reukflesjes, amuletten, ringen aan de handen, ringetjes door de neus,

prachtige kleren, mantels, omslagdoeken, tasjes, doorschijnende gewaden [handspiegels?], hemdjes,

schouderdoeken [mutsen?], sjaals

(NBV [HSV])

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016

Js 3:24-26

Vs24 oordeel: alle mooie *opsmuk* vervangen door lelijkheid, vuilheid, rouw (vgl. mannen [vs25v]: *kracht* gebroken; beiden gebroken in het meest kwetsbare)

Vs25 God spreekt Jeruzalem rechtstreeks aan: ‘mannen’ = krijgslieden; dubbele vervulling: (a) de Babyloniërs, (b) het uiteindelijk oordeel (*zo steeds in Jesaja!*)

Vs26 de stad: vgl. Klaagl! Zie ook het volgende vers (4:1): ongehuwde status (& onvruchtbaarheid) een schande

Einde 2e les

© Prof. Dr. Willem J. Ouweneel -
Stg Shalom Network.nl 2016